

Posudek na doktorskou práci Mgr. Michala Šimůnka

Zdraví, dědičnost, rasa. Obory tzv. dědičné a rasové hygieny, tzv. rasové biologie a tzv. biologie lidu na Německé Karlově Univerzitě v Praze v akademických a politických kontextech (1939-1945).

M. Šimůnek napsal obsáhlou práci, kde už počet stran (textové a obrazové přílohy začínají na str. 390, poznámek je celkem 1823!!) napovídá o neobvyklém – alespoň pro instituce přírodovědného charakteru – rozsahu posuzované práce. Ale to je v podstatě vedlejší. Tematika – dějiny výzkumu eugenické problematiky v německých institucích v českých zemích (chci hned upozornit, že záběr Šimůnkovy práce se oproti podtitulu neomezuje jen na německou univerzitu) je u nás neobvyklá a už tím si zasluhuje pozornost. Je totiž s podivem, že historické vědy, ať již v obecném rozměru, anebo speciálněji, dějiny přírodních i třeba společenských oborů, dostatečně netematizovaly tuto doménu, jež mohla mít tak výjimečný dopad na osud celých národních celků, žijících na území tzv. Protektorátu Čechy a Morava. Lze ovšem pochopit, proč se tak nestalo, i důvody, které vedly četné lékaře a přírodovědce, aby se spíše této tematice vyhýbali nežli aby ji připomínali, u historiků a filosofů zase chápu nechuť ponořit se do pro ně příliš vzdálené a obtížné problematiky. Že Doktorand i jeho vedoucí podstoupili odvážnou výpravu do u nás dosti neznámých končin; hned úvodem snad mohu konstatovat, že se tato objevitelská expedice vydařila.

Velmi mne potěšilo motto z dosud u nás nedosti doceněné práce O. Hertwiga, který zřetelně rozpoznal už v r. 1921 zhoubný elixír darwinistických, romantických a rasistických představ míchaný některými vědci a politiky porůznu ve světě. Nakonec úvodní Šimůnkova část doktorské práce na kořeny toho, co tak rozbujelo v Třetí říši a u nás v Protektorátu, poukazuje (Mezi vědou, ideologií a politikou, od s. 25). Také neváhal poukázat na kladné přijímání sterilizačních opatření nacistického Německa z r. 1933 rovněž u nás, správně však s vystižením rozdílu mezi našimi eugeniky a německými rasovými hygieniky (ten název představuje *nomen omen*). Od teoretických úvah pak rasová hygiena pokročila k „strategickému plánování“ (II. oddíl, od s. 168) a pak se konečně mohla představit Avantgarda rasy (III. oddíl od s. 212) zejména díky činnosti Rasse- und Siedlungshauptamt SS, jenž se angažoval i v otázce rasového zhodnocení třeba lidických dětí. Konec konců, šlo tu o přechod od vědy k politické *Gegenwartsaufgabe*. Velmi zasvěceně analyzuje Šimůnek změny v chápání rasové problematiky, jež nastaly po příchodu Stengela v. Rutkowského do Prahy r. 1944 (IV. část „Teorie rasy“ od s. 247), kde odhaluje kontexty, které jsem dříve

(přiznávám se) vůbec netušil. V krátkém epilogu osvětluje pak autor osudy hlavních protagonistů rasové hygieny u nás.

Práce prozrazuje na autora především hladké zvládnutí metodiky historie věd s akribií, jíž se sotva co dá vytknout – vše je doloženo odkazy na literaturu a prameny. Ty autor vyhledával porůznu v archivech a knihovnách, i tam kde by z logického hlediska nemělo být co hledat – a přece našel. Úctyhodný je seznam literatury; poznámkový aparát pak pouze neodkazuje, ale v mnohých případech také dovysvětluje problematiku a interpretuje. Vysoké hodnocení vyžaduje i výběr a prezentace obrazových příloh. Mnohé z nich velice usnadňují pochopení toho, s čím se Šimůnkův text vyrovnával a hovoří za mnoho slov. Domnívám se, že vydání tohoto obrazového „appendixu“ se stručným komentováním by bylo vynikající popularizační prací, která by upozornila na jedno úskalí „moderní vědy“, které ještě není zcela zažehnáno. S tím souvisí i filosofický vhled autorův, který je v práci na mnoha místech prokázán – studie není pouhou dokumentárně dobře doloženou „dědkologií“, což bývá pro některé práce z historie přírodních věd či medicíny charakteristické.

Marně hledám, co bych mohl autorovi vytknout – snad to, že práce asi přesahuje předepsaný rozsah obvyklá pro doktorské disertace na přírodovědeckých fakultách? Je třeba vidět, že jde o studii, spojující znalost přírodovědecké problematiky s historickou metodologií a filosofickou reflexí. To nelze odbýt v několika větách. Podle mého názoru doktorská práce M. Šimůnka naprosto a jednoznačně splňuje požadavek na obhájení prezentace problematiky a udělení titulu Ph. D.

Snad se může zdát moje posouzení příliš stručné, ale nechci parafrázovat obsah práce; chyby nenalézám. M. Šimůnek má již za sebou řadu publikovaných prací, které prokazují jeho vědeckou úroveň. Proto bych nerad rozmnožoval redundanci a zbytečně plýtvat slovy. Doktorská práce je vynikající.

V Praze 19. června 2006.

Doc. prom. biolog Jan Janko, CSc.